

РЕФОРМАТОРСЬКА ПОЛІТИКА ПАН ГІ МУНА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

У роботі висвітлено основні аспекти реалізації політики реформування Організації Об'єднаних Націй восьмим Генеральним секретарем Пан Гі Муном. Насамперед, проаналізовано офіційну позицію Голови ООН, визначено основні напрямки щодо вдосконалення діяльності системи Організації.

Зроблено висновок щодо ефективності проведеної політики реформ основних директивних органів Організації Об'єднаних Націй на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин.

Метою даної роботи є дослідження деяких аспектів вдосконалення діяльності Організації Об'єднаних Націй Генеральним секретарем Пан Гі Муном, у зв'язку із виникненням нових загроз та викликів, які сьогодні стоять перед міжнародним співтовариством.

Ключові слова: Організація Об'єднаних Націй, Генеральний секретар, Пан Гі Мун, реформування.

Нещодавно світ відзначив 70-річчя створення Організації Об'єднаних Націй. За період функціонування Організація продовжує посідати виняткове місце у сучасній системі міжнародних відносин.

За час своєї діяльності ООН зробила великий внесок у вирішенні головного завдання – забезпечення миру та безпеки в умовах глобалізації, яка нестримно рухається вперед, змінюючи економічну і політичну складову нашого життя.

Однак існує кричуща необхідність посилення її здатності задля швидкого та ефективного реагування на виклики та загрози світового масштабу, які з'явилися останнім часом. Мова йде, насамперед, про нові конфлікти, поява яких була обумовлена недосконалістю того міжнародного порядку, який склався після закінчення «холодної війни». Саме тому, в середовищі Організації ведеться дискусія стосовно офіційних пропозицій країн-членів щодо подальшого оновлення ООН, і ювілейна 70-та сесія Генеральної Асамблеї ООН не стала виключенням.

Сучасним ідейним послідовником політики реформування системи Організації Об'єднаних Націй виступає восьмий діючий Генеральний секретар Пан Гі Мун. Очевидно, що за період перебування на посаді Голови ООН Генсек продовжує організаційно-політичну перебудову, однак ще рано говорити про суттєві перетворення Організації. В одній зі своїх промов він відзначив, що країни-учасниці ООН повинні продовжити реформи задля віри у майбутнє цієї організації. Тим самим Пан Гі Мун наголошує на проведенні «злагоджених дій» країнами-учасницями, оскільки самостійно жодна держава світу неспроможна протидіяти викликам сьогодення. Отже тема, вибрана для дослідження є актуальною.

Дана проблематика не отримала належного висвітлення в історіографії. Серед робіт, у яких розглядалися загальні питання необхідності реформування ООН необхідно звернути увагу на дослідження М. Баймуратова, В. Бруза, Є. Годованика, В. Заємського, В. Мелінішина, К. Шликова, М. Франда [1-7].

Проблема реформування системи функціонування Організації Об'єднаних Націй постає на середину 90-х рр. ХХ ст. і пов'язана з ім'ям видатного дипломата Генсека Кофі Аннана. Який за час перебування на посаді Голови ООН спромігся провести перетворення Організації та вивести її на якісно новий рівень. Не випадково, що на нового Генерального секретаря Пан Гі Муна, міжнародна спільнота поклала неабиякі надії продовження вектору закладеного К. Аннаном.

З 1 січня 2007 р. починається відлік роботи ООН під керівництвом Пан Гі Муна. Новий генеральний секретар мав значний професійний досвід дипломата та зарекомендував себе як старанний та

впертий керівник. Заступник Голови ООН з політичних питань Лінн Пескоу зазначив стосовно Пан Гі Муна «... якщо питання дійсно важливе, то він буде робити все аби досягти результату» [9].

У перші місяці своєї роботи у стінах ООН Генсек окреслив головні напрямки своєї роботи, по-перше, закінчення кровопролиття у суданській провінції Дарфур. По-друге, продовження реформування системи ООН, заданій попереднім Генеральним секретарем. По-третє, вирішення проблеми кліматичних змін.

Стосовно зазначених векторів найбільш результативним за перше п'ятиріччя на посаді Голови ООН виявилось питання забезпечення миру та подолання військового протистояння у Судані. Насамперед, Пан Гі Мун сприяв у прийнятті резолюції Ради Безпеки ООН 1768 від 31 липня 2007 р. з метою стабілізації ситуації в регіоні Судану. Генсек підготував підґрунтя для підписання угоди між урядом Судану та Африканським союзом, що дало змогу відправити спільну миротворчу місію Африканського союзу і ООН у регіон Дарфура та забезпечити миротворців усім необхідним обладнанням.

Пан Гі Мун вважає, що головною функцією Організації Об'єднаних Націй є попередження конфліктів та виступає ідейним послідовником превентивних заходів подолання кризових явищ у світі.

Одним із нововведень Генсека Пан Гі Муна вважається створення регіональних відділень ООН. Це своєрідна платформа зусиль у галузі превентивної дипломатії у Західній та Центральній Африці, Центральній Азії [9]. Ще одним позитивним кроком вважається створення резервної групи експертів, що здатні протягом 72 годин мобільно надати допомогу в низці питань.

На переконання Генсека подальше зміцнення Департаменту з політичних питань (далі ДПП) принесе неабияку користь, у першу чергу, економічну, оскільки на сьогодні ДПП потребує фінансової та кадрової реорганізації.

Таким чином, у 2008 р. за ініціативою Генсека було зміцнено ДПП, що дало змогу більш ефективно використовувати механізми превентивної дипломатії в системі ООН. У першу чергу, Департамент зміцнив аналітичний потенціал, компетенцію співробітників у ключових галузях загальносистемного реагування.

Рада Безпеки ООН та Генасамблея неодноразово зверталися до Генсека з проханням вжити дії з метою зміцнення потенціалу раннього попередження, а також збору та аналізу інформації [11].

В свою чергу, Пан Гі Мун окреслив наступні пропозиції:

- зміцнити потенціал регіональних підрозділів Департаменту з політичних питань задля ефективного моніторингу, аналізу, розробки лінії поведінки і швидкої реалізації заходів;

- зміцнити потенціал ДПП із планування заходів і підтримки посередницьких зусиль за допомогою спеціального підрозділу;

- збільшити фінансування діяльності ДПП;

- створити додаткову кількість посад для співробітників, які б займалися питаннями санкцій, відділу у справах Радбезу ООН [5, с. 50].

12 жовтня 2015 р. Генеральний секретар ООН запропонував внести фундаментальні зміни у миротворчу діяльність Організації. З метою покращення виконання покладених на Організацію Об'єднаних Націй обов'язків забезпечення миру та міжнародної безпеки.

Слід зазначити, що у жовтні 2014 р. Генеральний секретар створив Незалежну групу високого рівня з операцій ООН з підтримки миру для оцінки становища миротворчих операцій. Головним завданням Групи став оглядом діяльності миротворчих і політичних місій. У підсумку Генсек отримав рекомендації задля зміцнення потенціалу ООН з попередження конфліктів, підвищення оперативності розгортання миротворчих операцій, збільшення фінансування, а також відповідальності за свої дії.

Таким чином, Пан Гі Мун з урахуванням рекомендацій Групи високого рівня починає удосконалювати ефективність миротворчих операцій задля блискавичного реагування на виклики сьогодення. Також не слід забувати, що з 2008 р. кількість масштабних операцій збільшилась втричі.

Однак існує низка проблем, які вимагають належного втручання з боку країн-членів. По-перше, є необхідність у зміцненні кадрового складу, розширення кількості досвідчених миротворців. По-друге, задля отримання ефективних результатів у миротворчій діяльності необхідно її належне фінансування.

Не слід забувати, що в Організації Об'єднаних Націй окрім зазначених існує ще низка проблем, що потребують адекватного вирішення, насамперед, реформування Ради Безпеки ООН як головного органу із забезпечення миру і міжнародної безпеки.

Країни-засновниці ООН не могли передбачити, що питання розширення членського складу та право вето стануть настільки важливими на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин. Питання реформування Радбезу ООН продовжується більше 20 років. Однак між країнами-членами відсутній консенсус щодо подальшої перебудови основного органу ООН. Спеціальний радник Генерального секретаря Едуард Лак відзначив «... малоімовірно, що п'ять постійних членів Ради Безпеки ООН коли-небудь погодяться включити інших постійних членів, особливо з правом вето» [9]. Оскільки є очевидним, що постійні члени РБ ООН є непідзвітними, та не можуть бути переобраними.

Існує велика кількість проектів, щодо реформування органу, однак незацікавленість постійних членів унеможливує вирішення цього важливого питання. На думку Е. Лака, якщо п'ять постійних членів з правом вето уповільнюють прийняття рішень Ради Безпеки, то скоріше за все збільшення їх кількості з правом одноголосності, ще більше усклад-

нить ситуацію. Однак більш реалістичною, вважає Едуард Лак виглядає картина із розширенням місць для непостійних членів РБ ООН з урахуванням справедливого географічного розподілу.

В свою чергу, професор Колумбійського університету, колишній заступник Генерального секретаря ООН Майкл Дойл прокоментував можливість розширення членського складу Радбезу ООН «... знайти рішення у питанні реформування Ради Безпеки можливо лише тоді, коли буде досягнуто «велику угоду» між розвиненими країнами та тими, що розвиваються» [8].

Не можна не погодитись з великою кількістю експертів з питань реформування ООН, стосовно того, що вся сутність демократичної Організації полягає в урахуванні поглядів та пропозицій усіх країн-членів, а не тільки найбільш забезпечених та впливових.

Нещодавно Організація Об'єднаних Націй відзначила свій ювілей. На 70-ій сесії Генеральної Асамблеї ООН, яка проходила з 15 вересня по 3 жовтня 2015 р. питання реформування Ради Безпеки посіло ключове місце серед обговорення світовими лідерами. Наприклад, Францією як постійним членом Ради Безпеки ООН було запропоновано відмовитись від використання права вето в умовах масових жертв. Однак як і питання розширення членського складу РБ ООН так і залишились безрезультативним.

Проблема полягає у надмірній бюрократії, відсутності розуміння для кожної держави учасниці, що таке «реформа». В теорії кожна країна-член Організації прагне зміни, однак немає «єдиної формули» як досягти консенсусу.

В цілому, можна зробити висновок, що суттєві перетворення у Раді Безпеки ООН найближчим часом неможливі, бо питання реформування Радбезу залишається «невиліковною хворобою» для системи ООН в цілому.

Пан Гі Мун серед головного завдання на посаді Генеральним секретарем за-

значив вирішення глобальної проблеми людства – зміни клімату. У цьому напрямку за ініціативою Голови ООН регулярно відбуваються конференції, саміти та засідання на найвищому рівні.

З 29 листопада по 11 грудня 2015 р. відбулася конференція по клімату у Парижі. Метою заходу є підписання міжнародної угоди задля ефективної боротьби проти зміни клімату. Нова угода замінить Кіотський протокол від 1997 р. Планується, що договір набере чинності у 2020 р., має призвести до скорочення викидів парникових газів та адаптувати компанії до зміни клімату. Майже всі держави підготували національні плани, із урахуванням їх внеску у боротьбу з глобальним потеплінням.

Пан Гі Мун нагадує, що міжнародна спільнота довгий час знаходиться без універсальної угоди по клімату і має намір якнайшвидше змінити це становище. Позитивною зміною щодо зазначеного питання, є те, що його почали розглядати на рівні керівництва держав. Саме тому, ініціатива Генсека щодо вирішення проблеми зміни клімату отримала неабиякий резонанс на теренах ООН, оскільки проблема не обходить жодну країну світу та носить глобальний характер.

Генеральний секретар в своїй роботі приділив неабияке значення зміцненню ролі та авторитету Генеральної Асамблеї, насамперед, була прийнята резолюція 61/292 від 2 серпня 2007 р. з метою підвищення ролі та ефективності її діяльності.

В свою чергу, країни-члени наголошують на необхідності збільшення підзвітності Генерального секретаря та директивних органів ООН за результативність прийняття рішень, використання людських та фінансових ресурсів.

Пан Гі Мун висунув ініціативу щодо перетворення посади Спеціального радника із запобігання геноциду на посаду Спеціального представника Генерального секретаря із запобігання геноциду та масових злочинів, а також створив посаду Спеціального радника з питань від-

повідальності за захист [4, с. 78]. Тим самим Генеральний секретар зазнав критики за неефективне розширення штату, оскільки в системі ООН існує Рада з прав людини.

За 9 років своєї діяльності на посаді Генерального секретаря ООН Пан Гі Мун не тільки довів свій професіоналізм, а й зробив особистий внесок у діяльності Організації.

У своїй доповіді Голова ООН зазначив, що Генеральна Асамблея досягла великих успіхів в зміцненні механізму прийняття рішень, з тією метою, щоб відповідати реаліям XXI ст. [70/1].

Напрямки роботи визначені Генсеком в якості ключових на другий п'ятирічний термін, такі як:

- досягнення стійкого розвитку;
- попередження кризи;
- побудова більш безпечного світу;
- здійснення допомоги країнам в перехідний період;
- зміцнення гендерної нерівності.

На сьогоднішній день, за рік до закінчення повноважень Пан Гі Муна, цілком не досягнуті, а механізм їх вирішення виявився неефективним. Також, існує велика кількість не завершених завдань в процесі реалізації цілей в галузі розвитку, що були сформульовані в Декларації тисячоліття ООН.

Отже, політика реформування системи ООН Генеральним секретарем Пан Гі Муном, залежить, в першу чергу, від політичної волі країн-членів, які з ключових питань не мають загального рішення. Виходячи із універсальної природи Організації Об'єднаних Націй дуже важко сконцентрувати увагу на конкретній проблемі, доводиться приймати рішення з великого кола питань.

Політику Пан Гі Муна дуже часто порівнюють із його попередником Кофі Аннаном, який досяг блискавичного успіху, та отримав звання «найпродуктивнішого реформатора ООН».

«Великі країни» чинять неабиякий тиск на прийняття рішень Генсеком, на-

голошуючи на своїй фінансовій перевазі, порівняно з іншими країнами-членами Організації Об'єднаних Націй. Тим самим, розуміючи важку фінансову ситуацію в Організації, Голова ООН змушений прислухатися до рекомендацій ключових донорів.

Усі ці зовнішні складові впливають на чітку та об'єктивну оцінку роботи Пан Гі Муна, виходячи із можливостей покладених на Генсека ООН Статутом та фактичним маневруванням між державами-членами.

Таким чином, небезпідставно можна стверджувати, що Голова Організації Об'єднаних Націй за час своєї роботи зробив великий внесок у складний та довготривалий процес реформування завдячуючи великому дипломатичному досвіду. Завдяки його діяльності були зроблені нові механізми вирішення глобальних проблем, які сьогодні стоять перед світовим співтовариством. Процес їх втілення в життя буде розглянутий у наступних наукових статтях.

Література

1. **Баймуратов М. А.** Организация Объединенных Наций в условиях глобализации: вопросы модернизации и повышение эффективности деятельности: моногр / М. А. Баймуратов, В. Б. Мелиншин, Ю. А. Волошин: под. ред. проф. М. А. Баймуратова. – М.: Транслит. – 2008.
2. **Бруз В. С.** Роль ООН у сучасних міжнародних відносинах / В. С. Бруз // Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000 роки). – К., 2001. – 260 с.
3. **Годованик Є. В.** Історико-правові аспекти створення Ради Безпеки ООН / Є. В. Годованик // Держава і право. Юрид. і політ. науки. – К., 2008. – Вип. 41. – С. 177.
4. **Заемский В. Ф.** Новейшая история реформы ООН: монография / В. Ф. Заемский. – Моск. гос. ин-т междунар. отношений (ун-т) МИД России, каф. Дипломатии. – М.: МГИМО-Университет, 2008. – 84 с.
5. **Заемский В. Ф.** Кому нужна реформа ООН. В интересах всех и каждого / В. Ф. Заемский. – М.: Междунар. отношения. 2010. – 296 с.
6. **Мелінішин В. Б.** Реформування Організації Об'єднаних Націй за умов глобалізації у третьому тисячолітті: автореф. дис. канд. політ. наук 23.00.04 / В. Б. Мелінішин; кер. роботи К. М. Вітман; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса, 2010. – 18 с.

7. **Шлык К. В.** Какой быть ООН в XXI веке: проблема реформирования СБ / К. В. Шлык // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 5. – С. 104.

8. **Howard La Franchi** UN's Ban Ki-moon Emerges as Dogged Reformer / Howard La Franchi // Global Policy Forum. – 2008 [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/226/32309.html>.

9. **Preventive diplomacy: Delivering results** Report of the Secretary-General, 26 August 2011 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://daccess-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/482/61/PDF/N1148261.pdf?OpenElement>.

10. **Report** of the Secretary-General on the work of the Organization (A/70/1). – N.-Y. – 2015. – 82 p. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/228/28/PDF/N1522828.pdf?OpenElement>.

11. **Resolution** adopted by the General Assembly, on 18 July 2003 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/563/59/PDF/N0256359.pdf?OpenElement>.

Literatura

1. **Baymuratov M. A.** Organizatsiya Obiednennykh Natsiy v usloviyakh globalizatsii: voprosy modernizatsii i povyshenie effektivnosti deyatelnosti: monogr. / M. A. Baymuratov, V. B. Melinishin, Yu. A. Voloshin: pod. red. prof. M. A. Baymuratova. – М.: Translit. – 2008.
2. **Bruz V. S.** Rol OON u suchasnykh mizhnarodnykh vidnosynakh / V. S. Bruz // Mizhnarodni vidnosyny ta zovnishnia polityka (1980-2000 roky). – К., 2001. – 260 s.
3. **Hodovanyk Ye. V.** Istoryko-pravovi aspekty stvorennia Rady Bezpeky OON / Ye. V. Hodovanyk // Derzhava i pravo. Yuryd. i polit. nauky. – К., 2008. – Vyp. 41. – S. 177.
4. **Zaemskiy V. F.** Noveyshaya istoriya reformy OON: monografiya / V. F. Zaemskiy. Mosk. gos. int mezhdunar. otnosheniy (un-t) MID Rossii, kaf. Diplomatii. – М.: MGIMO-Universitet, 2008. – 84 s.
5. **Zaemskiy V. F.** Komu nuzhna reforma OON. V interesakh vseh i kazhdogo / V. F. Zaemskiy. – М.: Mezhdunar. otnosheniya. 2010. – 296 s.
6. **Melinyshyn V. B.** Reformuvannia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii za umov hlobalizatsii u tretomu tysiacholitti: avtoref. Dys. kand. polit. nauk 23.00.04/ V. B. Melinyshyn; ker. roboty K. M. Vitman; Nats. un-t «Odes'ka yurydychna akademiya». – Odesa, 2010. – 18 s.
7. **Shlykov K. V.** Kakoy byt OON v XXI veke : problema reformirovaniya SB / K. V. Shlykov // Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye otnosheniya. – 2001. – № 5. – S. 104.
8. **Howard LaFranchi** UN's Ban Ki-moon Emerges as Dogged Reformer / Howard LaFranchi // Global Policy Forum. – 2008 [Electronic resource]. – Mo-

de of access: <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/226/32309.html>.

9. Preventive diplomacy: Delivering results Report of the Secretary-General, 26 August 2011 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://daccess-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/482/61/PDF/N1148261.pdf?OpenElement>.

10. Report of the Secretary-General on the work of the Organization (A/70/1). – N.-Y. – 2015. – 82 p. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/228/28/PDF/N1522828.pdf?OpenElement>.

11. Resolution adopted by the General Assembly, on 18 July 2003 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/563/59/PDF/N0256359.pdf?OpenElement>.

Кожушко А. Н. Реформаторская политика Пан Ги Муна на современном этапе развития международных отношений

В работе рассматриваются основные аспекты реализации политики реформирования Организации Объединенных Наций восьмым Генеральным секретарем Пан Ги Муном. Прежде всего, проанализирована официальная позиция Главы ООН, определены основные направления совершенствования деятельности системы Организации.

Сделан вывод об эффективности проводимой политики реформ основных директивных органов Организации Объединенных Наций на современном этапе развития международных отношений.

Целью данной работы является исследование некоторых аспектов совершенствования деятельности Организации Объединенных Наций Генеральным секретарем Пан Ги Муном, в связи с возникновением новых угроз и вызовов, которые сегодня стоят перед международным сообществом.

Ключевые слова: Организация Объединенных Наций, Генеральный секретарь, Пан Ги Мун, реформирование.

Kozhushko A. N. The Reform policy of Ban Ki-moon at the modern stage of development of international relations

The main aspects of the implementation of the reforming policy are being considered in the article by the eighth General Secretary of the United Nations Ban Ki-moon. First of all, the official position of the Head of the UN was analyzed, the basic directions of system's activity perfection of the Organization were defined.

The conclusion about the effectiveness of the reforms which are being hold of the UN main policy organs at the present stage of international relations.

The main purpose of the article was to study some aspects of the United Nations General Secretary improvement of activity – Ban Ki-moon, in connection with the emergency of new threats and challenges which are currently facing the international community.

Key words: United Nations Organization, Secretary General, Ban Ki-moon, reform.

Стаття надійшла до редколегії
1 листопада 2015 р.